

АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ»

А Розглянута проблема якійсної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, представлені інноваційні технології та інтерактивні методи, що сприяють удосконаленню навчально-виховного процесу під час вивчення дисципліни «Настільний теніс із методикою навчання». Підкреслена необхідність системного впровадження інновацій у навчальний процес вищого навчального закладу при підготовці фахівців фізкультурного профілю, подано приклади їх застосування.

Ключові слова: професійна підготовка, інноваційні технології, інтерактивні методи, інформаційно-комунікаційні технології, проектна діяльність, диференціація.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства істотно зростають вимоги до кваліфікації та якості підготовки майбутніх фахівців. Питання готовності випускників до практичної професійної діяльності завжди привертало увагу науковців і педагогів. Актуальною залишається і проблема якійсної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Високі вимоги до вчителя фізичної культури, як до сучасної, освіченої особистості, потребують нових підходів до організації навчального процесу, впровадження інтерактивних методів викладання із застосуванням новітнього інформаційного і технологічного обладнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам професійно-педагогічної підготовки студентів факультетів фізичного виховання вищих педагогічних закладів України присвячено дослідження Г. Грибан (2014); Л. Сущенко (2000, 2003); А. Цьося (1994, 2005) та ін. Теоретико-методичні основи професійної підготовки вчителів фізичного виховання розглядалися Т. Круцевич (2000, 2005, 2008), Л. Сущенко (2003), Б. Шияном (1997, 2001, 2002, 2008); проблему підвищення якості підготовки майбутніх учителів фізичного виховання досліджували В. Куриш, Т. Ротерс, В. Ялович [3] та ін.

Результати дослідження [10] вказують на те, що традиційні зміст, форми та методи теоретико-методичної підготовки не відповідають вимогам сьогодення, не сприяють формуванню вчителя як активної особистості, здатної творити й забезпечувати ефективне функціонування національної системи фізичного виховання. Сучасний учитель фізичної культури зорієнтований на суворо регламентовану репродуктивну діяльність. Це зумовлено практикою підготовки вчителів фізичного виховання, яка здійснюється у вищих навчальних закладах, де студенти засвоюють переважно розрізнені компоненти професійної діяльності, а не її цілісну структуру [5].

На думку Л. П. Сергієнко [7], залишається багато прогалин у процесі підготовки фахівців фізич-

ної культури як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Так, одним із малодосліджених напрямків професійної підготовки вчителів фізичної культури є формування професійних знань, умінь і навичок у процесі викладання спортивно-педагогічних дисциплін. Тому є необхідність переосмислення підходів до підготовки студентів фізкультурного профілю.

Мета статті – обґрунтувати теоретико-методичні підходи в професійній підготовці майбутніх спеціалістів під час вивчення курсу «Настільний теніс із методикою навчання» та шляхи вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Вклад основного матеріалу. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури – це процес, який відображає науково обґрунтовані заходи ВНЗ, спрямовані на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості [8; 13].

Як відомо, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури відбувається в системі, яка включає дисципліни гуманітарного та соціально-економічного, наукового і циклів професійної та практичної підготовки.

Важлива роль у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту відводиться спортивно-методичним дисциплінам і, предмету «Настільний теніс із методикою навчання» зокрема. Метою вивчення цієї дисципліни є формування предметної компетенції з методики навчання настільного тенісу, оволодіння практичними навичками гри в настільний теніс, набуття вмінь застосовувати знання у професійній діяльності. Реалізація цієї мети можлива лише за умов ефективної організації навчального процесу з використанням інноваційних технологій навчання в комплексі з традиційними формами роботи.

З точки зору педагогіки, «інноваційні технології» – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів [2].

Використання інноваційних технологій передбачає включення нових методів, прийомів, способів, планування й організації, здійснення контролю, коригування й оцінки навчальної діяльності, яка дозволяє формувати у студентів культуру навчальної праці. Деякі науковці [1; 6; 7; 9] відносять інноваційні технології до особистісно зорієнтованих технологій, які передбачають інтерактивне навчання, у процесі якого ті, хто навчаються, стають активними учасниками навчального процесу.

За результатами досліджень [4; 10], більша частина педагогів не володіє сучасною методикою вдосконалення рухових здібностей і не пов'язує їх розвиток із засвоєнням техніки фізичних вправ, а особливе занепокоєння викликає невміння вчителів застосовувати нові інноваційні технології в практичній діяльності.

Незважаючи на те, що технологія використання інноваційного навчання як предмет дослідження розглядалася у багатьох наукових роботах, що торкаються питання формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури, у більшій частині досліджень як його предмет виділялися лише окремі складові компоненти вмінь і недостатньо вивчався процес їх розвитку з конкретними формами, методами й засобами навчання [1; 2].

Використання інноваційних технологій у навчально-педагогічному процесі підготовки вчителів фізичної культури створює нові можливості для покращення навчання, активізації мислення, різноманітних форм і засобів засвоєння інформації.

Серед інноваційних технологій, які набули поширення в практиці вищої освіти, педагоги виділяють дев'ять видів, а саме: особистісно зорієнтовані технології, нові інформаційні технології, модульно-рейтингові технології, технології розвитку творчості, ігрові технології, діалогові технології, проектні технології, технології цілепокладання та життєтворення, тренінгові технології [2, с. 108].

Під час викладання дисципліни «Настільний теніс з методикою навчання» на відділенні фізичного виховання поряд із традиційним навчанням надаємо пріоритет формам, які дозволяють організувати продуктивну діяльність і залучити до процесу пізнання всіх студентів групи. У ході навчання системно поєднуємо колективну, групову та індивідуальну форми навчально-пізнавальної діяльності студентів.

У вищій школі провідною формою навчального процесу є лекції. Вважаємо, що лекцію треба розглядати не тільки як засіб передачі інформації від викладача до студента, але й як засіб обміну думками, як форму управління навчально-творчою діяльністю студентів. Саме тому вважаємо доречним проводити лекційні заняття, використовуючи

інтерактивні методи. Серед них – лекція з візуальним супроводом, де нарівні із класичним викладом матеріалу використовуємо візуальні засоби навчання; лекція-«конференція», яка передбачає підготовку студентами виступів, що висвітлюють тему лекції та запитання до доповідача з боку студентів і викладача; лекція-консультація, у якій поєднується виклад нового матеріалу з постановкою запитань тощо. Але необхідно пам'ятати, що розроблення інтерактивної лекції – це складний процес, під час якого потрібно продумати не тільки логіку і послідовність викладу матеріалу, а й чітко визначити структуру лекції та відповідність методів і технологій навчання кожному рівню засвоєння знань студента.

Низка авторів (Ю. К. Бабанський, В. П. Безпалько, Н. Ю. Волянчук та ін.) вважає, що в сучасній підготовці висококваліфікованих фахівців із фізичної культури важливого значення набуває диференціація як засіб індивідуалізації навчання, тобто спостерігається зростання уваги до особистості майбутнього вчителя фізичної культури, максимального розкриття його обдарування.

Спіраючись на праці вчених, вважаємо, що шляхи реалізації диференційованого навчання можуть бути різними, так само різним може бути об'єднання студентів у групи, яким пропонуються диференційовані за змістом завдання.

З метою реалізації диференційованого підходу під час практичного відпрацювання технічних прийомів гри пропонуємо студентам обирати власний темп і складність виконання вправ. Наприклад, одні студенти відпрацьовують техніку біля тренувальної стінки, інші – за столом, треті – за допомогою тренажера Robo-Pong, що дозволяє індивідуалізувати процес вправлення. Крім того, на практичних заняттях після демонстрації відеофрагментів пропонуємо групам виконати різні за складністю завдання з методики навчання: одним – термінологічно правильно описати техніку виконання поданого елемента, другим – проаналізувати помилки та запропонувати шляхи їх усунення, третім – запропонувати підготовчі та підвідні вправи для початкового навчання й обґрунтувати їх доцільність, четвертим – підібрати вправи для закріплення та вдосконалення даного технічного прийому. Для виконання поставлених завдань студентам доводиться спиратися на попередні знання, аналізувати, синтезувати, виділяти головне, доводити та обґрунтовувати власні судження.

Диференціація простежується і в домашньому завданні: обов'язкове, за бажанням, додаткове. Надаємо можливості студентам створювати власні кросворди, що демонструє сферу їхньої обізнаності в контексті цього виду спорту.

Одним із інноваційних методів навчання є гра. Прикладом інтерактивної гри, яку можна застосовувати на різних етапах заняття, є *пінг-понг*. Суть її полягає в тому, що викладач кидає тенісний

м'яч будь-якому студентові групи й одночасно задає йому запитання. Студент відповідає й повертає м'яч викладачеві. Якщо студент не знає відповіді, він кидає м'яч одногрупнику, який її знає і підніс руку.

Інколи вважаємо доречним проводити гру «Знайди помилку», де студентам пропонується з переліку запропонованих тверджень, що стосуються техніки чи тактики гри в настільний теніс, вибрати хибні. Це спонукає їх до критичного мислення, порівняння та узагальнення матеріалу.

Для розвитку логічного мислення студентів під час занять пропонуємо використовувати прийом «матрешка», який полягає в тому, щоб скласти з простого складне або розібрати складне до простішого. Так, наприклад, його доречно застосовувати для кращого усвідомлення студентами сутності методів навчання технічних прийомів гри в настільний теніс (метод навчання вправ по частинах, метод цілісного навчання рухових дій). Не менш цікавою є форма «Доміно», яку можна використовувати на етапі узагальнення навчального матеріалу лекції, пропонуючи студентам доповнити одну картку-доміно іншою, щоб збереглася відповідність, наприклад, між назвою технічного елемента й описом техніки, назвою етапу навчання й засобами, схематичним зображенням способів переміщення в парній грі та їх назвою чи характеристикою.

На семінарських заняттях ефективно вважаємо технологію колективного взаємонавчання. Наприклад, перед вивченням тем «Технічна підготовка», «Тактична підготовка», «Фізична підготовка» об'єднуємо студентів у підгрупи і пропонуємо довести, що такий вид підготовки є провідним в підготовці тенісистів. Студенти обмінюються один з одним своїми думками щодо запропонованого питання, відкидаючи непотрібне, доповнюють один одного, доходять спільного висновку. Часто на заключному етапі заняття, узагальнюючи матеріал, пропонуємо інтерактивну вправу «Евристична бесіда», у якій кожен студент має можливість висловити свою думку (наприклад, щодо питання: чому настільний теніс вважають спортом для мозку?) чи пропонуємо пояснити вислів: «Гра в настільний теніс – дещо більше, ніж обмін ударами». Це дає можливість обмінюватися думками, враженнями, активізувати розумову діяльність, навчити вмінню висловлювати власні погляди.

Технологію «навчаючи – учуся» широко використовуємо для моделювання педагогічних ситуацій, під час проведення фрагментів підготовчої, основної і заключної частини уроку за поданими завданнями, що дає можливість студентам виступити в ролі вчителя та передати свої знання іншим і попрацювати в ролі експерта при обговоренні.

Вважаємо, що одним із сучасних засобів оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх

вчителів фізичної культури є впровадження інформаційних технологій.

Використання сучасних інформаційних технологій у процесі підготовки вчителів фізичної культури, на думку багатьох дослідників (В. Ашанін, Я. Белькасем, С. Єрмаков, Л. Іващенко, С. Канішевський, Ю. Човнюк, В. Крамських, Н. Наумова, І. Огірко, Е. Пирогова, Н. Страшко, Р. Раєвський, О. Скалій, Л. Сущенко, В. Шаповалова), створює нові можливості для оптимізації навчального процесу, діяльності вчителя й учнів, сприяє якісному засвоєнню навчального матеріалу.

Саме тому з метою активізації мислення, розкриття творчих можливостей та інтелектуального потенціалу студентів нами створений електронний навчальний посібник «Настільний теніс у школі», у якому представлені фази рухів і опис техніки, розкриті етапи засвоєння технічних прийомів, викладені підвідні вправи, вправи для фізичної підготовки, закріплення й удосконалення техніки виконання ударів і подач, які підкріплені ілюстративним матеріалом та відеофрагментами.

Ще однією з інтерактивних форм навчання, що застосовується в процесі роботи, є організація проектної діяльності студентів і створення та використання електронних презентацій для проведення лекційних, практичних, семінарських занять. Вони дають можливість у наочній формі подати різноманітний матеріал великого обсягу, стимулюють уяву студентів, створюють нові аналогії. До створення презентацій залучаємо і студентів, а саме під час самостійного опрацювання матеріалу. Прикладом є презентації студентів: «Правила змагань, їх організація і проведення», «Інвентар для гри в настільний теніс», «Історія появи настільного тенісу», «Тактика гри в настільний теніс», «Видатні тенісисти» тощо.

Проектна діяльність спрямована на розвиток творчих здібностей студентів. На даний момент студенти мають практично необмежені можливості в отриманні інформації. Тож нами застосовується цей вид роботи як одна із форм семінарського оцінювання. Одним із таких проектів є «Фізична підготовка тенісистів». Студенти, засвоївши основні поняття фізичних якостей та методик їхнього вдосконалення під час вивчення дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання», уже мають підґрунтя для самостійної роботи під час розроблення проекту з теми. Після об'єднання студентів у мікрогрупи, формулювання завдань і складання плану дій студенти розпочинають роботу. Кожна підгрупа має обґрунтувати значення запропонованої фізичної якості для гри в настільний теніс, підготувати коротку інформацію у вигляді буклетів, презентацій із фото- і відеоматеріалами, скласти програму вдосконалення фізичної якості, підібрати засоби, знайти тести для визначення рівня прояву даної якості для тенісистів, протестувати студентів, що

вдосконалюють спортивну майстерність на секції настільного тенісу, оцінити рівень розвитку та зробити висновки. Таким чином, студенти мали можливість на власному досвіді переконатися, що рівень техніки гри в настільний теніс пропорційно залежний від рівня розвитку фізичних якостей, а фізична підготовка є запорукою досконалої гри в ході напружених і тривалих ігрових сезонів і турнірів, тому гравці, які приділяють велику увагу фізичній підготовці на початку своєї спортивної кар'єри, мають перевагу над іншими, оскільки вони можуть краще використовувати свої можливості та фізичні задатки.

Для створення проектів можна обирати й інші теми програми, але треба враховувати, що їх створення потребує багато часу, тож завдання студентам потрібно оголошувати заздалегідь.

Таким чином, застосування інформаційних технологій у підготовці майбутніх учителів даної галузі сприяє підвищенню їхньої загальної інформаційної культури, знань і вмінь застосовувати ці технології у професійній діяльності.

Висновки. На основі викладеного вище можна стверджувати, що застосування інноваційних технологій паралельно з традиційними формами під час вивчення дисципліни «Настільний теніс із методикою навчання» допомагає реалізувати особистісно зорієнтований підхід в освіті, суть якого полягає у мотивації студентів до освітньої діяльності, у формуванні самоосвітньої, пізнавальної, інформативної, предметної та професійної компетентностей.

Працюючи над удосконаленням професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури,

встановили, що впровадженню педагогічних технологій передусім усвідомлена та продумана програма дій з організації навчально-виховного процесу.

Розглянуті у статті теоретико-методичні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури під час вивчення дисципліни «Настільний теніс із методикою навчання» не усувають проблеми дослідження. Для забезпечення якісної підготовки необхідно врахувати вітчизняний і закордонний досвід, надбання і традиції та внести пропозиції щодо покращення якості освіти студентів фізкультурного профілю.

Список використаних джерел

1. Ахметов, Р. Ф. Проблеми й перспективи формування професійної майстерності фахівців фізичної культури засобами інноваційних технологій [Електронний ресурс] / Р. Ф. Ахметов, В. К. Шаверський. – Режим доступу : www.lifesway.org/inf/PP200801.pdf.
2. Добридень, А. Використання інноваційних технологій у практичній роботі сучасного педагога // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6 (Ч. 1). – С. 107–112.
3. Болотіна, О. В. Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи зі школярами спеціальної медичної групи у сучасних умовах вищої освіти / О. В. Болотіна // Педагогічні науки : зб. наук. праць Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2010. – № 17 (204). – Ч. II. – 325 с.
4. Вільчковський, Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е. С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002 рр. : зб. наук. пр. – Харків : ОВС, 2002. – Ч. I. – С. 301–310.
5. Карпюк, Р. П. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій : дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницького держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2005. – 204 с.
6. Круцевич, Т. Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури / Т. Круцевич, М. Зайцева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 41–44.
7. Сергієнко, Л. П. Інноваційний зміст системи підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту / Л. П. Сергієнко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2003. – № 3–4. – С. 23–32.
8. Сущенко, Л. П. Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту / Л. П. Сущенко // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. Волинського держ. ун-ту ім. Л. Українки. – Луцьк, 2000. – Вип. 4. – С. 130–138.
9. Сущенко, Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : [моногр.] / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. – 442 с.
10. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б. М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: зб. наук. пр. – Рівне : Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371–374.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 01.02.2016

Прокопенко Ю. С. Аспекты подготовки будущих учителей физической культуры при изучении дисциплины «Настольный теннис с методикой обучения».

А Рассматривается проблема качественной подготовки будущих учителей физической культуры, представлены инновационные технологии и интерактивные методы, способствующие совершенствованию учебно-воспитательного процесса при изучении дисциплины «Настольный теннис с методикой обучения». Подчеркивается необходимость системного внедрения инноваций в учебный процесс высшего учебного заведения при подготовке специалистов физкультурного профиля, представлены примеры их использования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, инновационные технологии, интерактивные методы, информационно-коммуникационные технологии, проектная деятельность, дифференциация.

Prokopenko Yu. S. The aspects of professional training of future physical education teachers while studying the discipline «Table tennis teaching methods».

S The article deals with the problem of higher quality training of future physical education teachers. Innovative technologies and interactive methods, which help to improve the educational process, while studying the discipline «Table tennis teaching methods» are presented in it as well. The work touches upon innovations systematic implementation in the educational process of higher educational establishment for training specialists of Physical Education Department. The examples of their application are also described in the paper.

Key words: professional training, innovative technologies, interactive methods, informative and communicative technologies, project work, differentiation.